Jüdische Pester Zeitung.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
פרענומעריערען
אונד דער פרענומעראציאנס-בעטראג
בעגיננט מיט דעם עמפפאנגע דעס
ערסטען בלאטטעס.

דיא רעדאקציאָן בעפינדעט
זיך אין
פעסט
אלט-גאססע נו' 1.
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראציאנסגעלדער צו זענדען בעליעבע.

יודישע
פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט
דרייאמאל וואכענטליך
(מאנטאג, מיטטוואך אונד פרייטאג.)
אונד קאסטעט
פיר עסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולדען עסט.-וועהר.
האלביעהריג 5 " "
פיערטעליאהריג 2 גול' אונד 50 קר' ע.-וו.
פירס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולדען עסט.-וועהר.
האלביעהריג 5 גול' אונד 50 קר' ע.-וו.
פיערטעליאהריג 2 " " 75 " " "

Nr. 61, אכטער יאהרגאנג | פעסט, פֿרייטאג ג' סיון ה.ת'ר'ל'ו'. | Pest, den 26. Mai 1876.

אנדראשי אין דער אונגארישען דעלעגאציאָן.

דיא גראָסארטיגע שטאאטס-רעדע, וועלכע גראף אנדראשי אין דער עסטערייכישען דעלעגאציאָן געהאלטען, האבען וויר בערייטס אין דער פֿאָרלעטצטען נוממער אונזערעס בלאטטעס מיטגעטהיילט. אם 23-טען מאי ערשיען נון גראף אנדראשי אויך אין דער אונגארישען דעלעגאציאָן, אום איבער דאס ערגעבניס דער בערלינער בעראטהונגען אונד דען געגענווערטיגען שטאנד דער פּאָליטיק אין אייראָפּא בעריכט צו ערשטאטטען. — עס איזט זעלבסטפֿערשטענדליך, דאס גראף אנדראשי היער זאָ ציעמליך דאסזעלבע וויעדערהאָלען מוסטע, וואס ער בערייטס פֿאָר וועניגען טאגען אין דער עסטערייכישען דעלעגאציאָן געזאגט האטטע. וויר ווערדען אויס דיעזעם גרונדע נור יענע פּונקטע דיעזער רעדע היער פֿאָלגען לאססען, וועלכע אין דער פֿריהערען שטאאטס-רעדע ניכט בעריהרט אָדער ניכט גענוג אויסגעפֿיהרט וואָרדען זינד. אום דיעזען צוועק דעסטאָ בעססער צו עררייכען, וואָללען וויר אויך דיא איינצעלנען פֿראגען פֿעראָפֿפֿענטליכען, וועלכע אן גראף אנדראשי זייטענס דער איינצעלנען מיטגליעדער דער אונגארישען דעלעגאציאָן געריכטעט וואורדען.

דער רעפֿערענט פֿיר דאס באָדשעט דעס מיניסטעריאומס דעס אייסערן זאגטע, דאס דיא אָריענטאלישע פּאָליטיק דעס גראפֿען אנדראשי פֿאָללקאָממען יענען וויגשען ענטשפּריכט, וועלכע דיא פֿאָריעהריגע דעלעגאציאָן צום אויסדרוק געבראכט האט. טראָטצדעם ערלויבע ער זיך פֿאָלגענדע פֿראגע: זאָוואָהל אים דער רעדע זיינער מאיעסטעט דעס קאָניגס ביים אללערהאָכסטען עמפּפֿאנגע דער דעלעגאציאָנען, וויא אים דער פֿאָר וועניגען טאגען געהאלטענען שטאאטס-רעדע דעס גראפֿען אנדראשי שיינט הערפֿאָרצוגעהען, דאס אונזער פֿערהעלטניס צו רוסלאנד אונד דייטשלאנד איין גאנץ אנדערעס זייא, אלס דאס פֿערהעלטניס אונזערער מאָנארכיע צו דען איבריגען גראָס-מעכטען. נון מאָכטע דיא דעלעגאציאָן היעריבער נעהערע אויסקינפֿטע וויגשען: וויא עס דענן געקאָממען, דאס וויר צו רוסלאנד אונד דייטשלאנד אין פֿריינדשאפֿטליכערען בעציעהונגען שטעהען, אלס עטוואַ צו פֿראנקרייך, ענגלאנד אונד איטאליען? — — — היעראויף ערווידערטע גראף אנדראשי: „אונזערע מאָנארכיע שטעהט מיט זעממטליכען גראָס-מעכטען אויף גלייך פֿריינדשאפֿטליכעם פֿוסע. אייפֿפֿאללענד דירפֿטע היעביי נור דער אומשטאנד זיין: ווארום וויר געראדע מיט רוסלאנד אונד דייטשלאנד, ניכט אבער גלייכצייטיג אויך מיט דען איבריגען דרייא גראָס-מעכטען בעראטהונגען היעלטען! דיא זאכע איזט זעהר איינפֿאך. יעדער פּראקטישע מענש ווירד וויססען, דאס אונטער דרייא לייטען עהער איינע פֿעראיינבארונג ערציעלט ווערדען קאנן, אלס אונטער זעכס לייטען. עס איזט דאהער בעססער, ווענן אנפֿאנגס יע וועניגער לייטע אן איינער בעראטהונג טהיילנעהמען. נון וויססען וויר יא אללע, דאס רוסלאנד עבען דאס גראָססטע אינטערעססע אן דער לאָזונג דער אָריענטאלישען פֿראגע האט. וויר מוססען אלזאָ פֿאָר אללעם מיט דיעזער מאכט בעראטהען. נון איזט עס אויך בעקאננט, דאס דייטשלאנד זאָוואָהל מיט עסטערייך-אונגארן, אלס מיט רוסלאנד עס זעהר איינפֿריכטיג מיינט. דייטשלאנד מוססטע אלזאָ עבענפֿאללס צור בעראטהונג געצאָגען ווערדען, אום ביא מיינונגס-פֿערשיעדענהייטען צווישען אונזערער מאָנארכיע אונד רוסלאנד אלס „פֿערמיטטלער" אויפֿצוטרעטען. זאָ קאם עס, דאס דיא בעראטהונגען איבער דיא אָריענטאלישע פֿראגע אָדער איבער דיא וויעדערהערשטעללונג דעס פֿריעדענס אין דער טירקייא צוערסט נור צווישען רוסלאנד, דייטשלאנד אונד דער עסטערייך-אונגארישען מאָנארכיע שטאטטגעפֿונדען. דיא פֿאָן דיעזען דרייא גראָס-מעכטען פֿעראיינבארטען „פֿאָרשלעגע" וואורדען זאָדאנן דען איבריגען גראָס-מעכטען מיט דעם אנזוכען מיטגעטהיילט, דענזעלבען אויך איהרע צושטיממונג געבען צו וואָללען. אונד דאס וואר וואָהל רעכט פּראקטיש, דא דיא אננאהמע דיעזער פֿאָרשלעגע דאָך געוויססער איזט, ווענן זעלבע פֿאָן דרייא גראָס-מעכטען פֿעסטגעשטעללט וואורדען, אלס ווענן זיא דאס ווערק אונזערער מאָנארכיע אללײן געוועזען ווערען. אויך מיינע פֿריהערען „ראטהשלעגע" זינד ערסט פֿאָן דען דרייא-גראָס-מעכטען פֿעראיינבארט, דאנן אבער אויך פֿאָם איבריגען אייראָפּא אנגענאָממען וואָרדען.

דער רעפֿערענט: דיא אונגארישע דעלעגאציאָן מאָכטע זיך נאָך דיא פֿראגע ערלויבען: ווארום דענן דיא דרייא שטאאטס-מעננער רוסלאנדס, דייטשלאנדס אונד עסטערייך-אונגארנס געראדע יעטצט צו איינער בעראטהונג אין בערלין צוזאממענגעטרעטען זינד?

גראף אנדראשי: דיא אָריענטאלישע פֿראגע איזט זאָ וויכטיג, דאס טראָטץ דעם עוויגען טעלעגראפֿירענס אונד שרייבענס צווישען דען דרייא גראָס-מעכטען דעננאָך „מיספֿערשטענדניססע" ענטשטאנדען זינד. עס וואר דאהער איינע מינדליכע בעראטהונג נאָטהיג, אום יענע מיספֿערשטענדניססע צו בעזייטיגען, וועלכע דאס דרייא-קאיזער-בינדניס לייכט שעדיגען העטטען קאָננען. (גראף אנדראשי שפּריכט וויא איין קלוגער שטאאטסמאנן, דער זיינע געדאנקען נור לייכט אנדייטעט, אָהנע אללעס הערויסצוזאגען, וואָדורך איינע פֿרעמדע מאכט זיך בעליידיגט פֿיהלען קאָננטע. דיא „מיספֿערשטענדניססע" בעשטאנדען נעמליך דארין, דאס רוסלאנד געוויגשט העטטע, דיא אייפֿשטענדישען פּראָווינצען אין דער טירקייא מיליטעריש צו בעזעטצען, וואס אבער עסטערייך-אונגארן ניכט דולדען וואָללטע.)

גראף פֿערדינאנד זיטשי: איך מעכטע אים נאמען דער אונגארישען דעלעגאציאָן אן אונזערען מיניסטער דעס אייסווערטיגען איינע פֿראגע ריכטען: איזט דיא בעהויפּטונג דער צייטונגען ריכטיג, דאס דער געזאנדטע איינער גראָס מאכט אין קאָנסטאנטינאָפּעל פֿאָרטוועהרענד צום קריעגע רייצט אונד דאדורך דער פֿריעדענס-פּאָליטיק אונזערער מאָנארכיע ענטגעגענארבייטעט?

גראף אנדראשי: איך קאנן אונד דארף מיך אום דיא טהעטיגקייט דער איינצעלנען געזאנדטען פֿרעמדער רעגיערונגען ניכט קיממערן. איך בעראטהע נור מיט דען רעגיערונגען זעלבסט, אונד דיעזע — דאס קאנן איך פֿערזיכערן — מיינען עס מיט דעם פֿריעדען ערנסט. (וויר מיססען הינצופֿיגען, דאס גראף זיטשי, אונטער „דעם געזאנדטען איינער גראָס-מאכט אין קאָנסטאנטינאָפּעל" קיינען אנדערן פֿערשטאנד, אלס דען רוסישען גענעראל איגנאטיעף, דער ווירקליך פֿאָרטוועהרענד דאס פֿייער שירט, אום איינען וועלט-קריעג הערפֿאָרצורופֿען. גראף אנדראשי בעוויעז אויך דא זיינע שטאאטס-מעננישע קלוגהייט, אינדעם ער אויף דיא גאנצע זאכע ניכט איינגינג, אונד בלאָס ערקלערטע, אום דאס בעשטרעבען דער איינצעלנען געזאנדטען פֿרעמדער גראָס-מעכטע זיך ניכט קיממערן צו דירפֿען.)

גראף פֿערדינאנד זיטשי: נאָך איינע פֿראגע מוס איך מיר ערלויבען: זינד דיא אין בערלין פֿעראיינבארטען פֿאָרשלעגע ניכט געאייגנעט, דען אייפֿשטענדישען זאָלכע רעכטע איינצורוימען, וועלכע דער מאכט-שטעללונג דעס טירקישען רייכעס שאדען ווירדען?

גראף אנדראשי: איך קאנן פֿערזיכערן, דאס דיעס ניכט דער פֿאלל איזט. טראָטצדעם ווערדען אבער דיא אייפֿשטענדישען דיא פֿאָרשלעגע אננעהמען, זאָבאלד זיא זעהען ווערדען, דאס זיא פֿאָן קיינער זייטע מעהר איינע אונטערשטיטצונג צו ערוואַרטען האבען. וואס „איינצעלנע שוויעריגקייטען" בעטריפֿפֿט, זאָ וואורדע עס אין דען בערלינער בעשליססען פֿעסטגעשטעללט, דאס פֿאָן „פֿאלל צו פֿאלל" אונטער דען דרייא-גראָס-מעכטען נייע פֿעראיינבארונגען געטראָפֿפֿען ווערדען מיססען. דא איך אבער עבען פֿאָן דען אייפֿשטענדישען שפּרעכע, ווילל איך דיא דעלעגאציאָן אויך ביטטען, דען בעטראג פֿאָן אונגעפֿעהר איינער מילליאָן, וועלכע וויר צור אונטערשטיטצונג דער פֿליכטלינגע אים פֿאָריגען אונד אים היוריגען יאהרע פֿערווענדען מוסטען, נאכטרעגליך בעווילליגען צו וואָללען. עס וואר איינע גאר אייגענטהימליכע געשיכטע מיט דיעזען פֿליכטלינגען. דער סולטאן מאכטע איהנען זעהר גינסטיגע פֿערשפּרעכונגען, ווענן זיא אין איהרע היימאטה צוריקקעהרען. דיא פֿליכטלינגע יעדאָך זאגטען, עס מאָגען דיא פֿערשפּרעכונגען אויסגעפֿיהרט ווערדען, בעפֿאָר זיא היימקעהרען. דיעס וואָללטע וויעדער דער סולטאן ניכט. זאָ קאם עס, דאס זיא אונס איבער דעם האלזע לאגען אונד אונס צור לאסט פֿיעלען. איבריגענס האט יא דער סולטאן בערייטס געשטאטטעט, דאס דיא כריסטליכע בעפֿאָלקערונג זיך קירכען מיט טהירמען אונד גלאָקען בויען דירפֿען. האָפֿפֿענטליך ווירד דאס „גלאָקען-געלייטע" דיא מאכט האבען, אללע פֿליכטלינגע באלד אין איהרע היימאטה צו לאָקען.

גראף פֿעסטעטיטש דאנקטע היעראויף דעם מיניסטער דעס אויסווערטיגען אים נאמען דער אונגארישען דעלעגאציאָן פֿיר דיעזע מיטטהיילונגען אונד פֿערזיכערטע איהם, דאס ער אויף דאס פֿערטרויען אונד דיא אונטערשטיטצונג דער אונגארישען דעלעגאציאָן צו יעדער צייט רעכנען קאנן. —

מערקווירדיג איזט עס, דאס אין דערזעלבען שטונדע, אין דער גראף אנדראשי זיינע אינטערעססאנטען מיטטהיילונגען אין דער אונגארישען דעלעגאציאָן מאכטע, דער ענגלישע געזאנדטע סיר א. בוכאנאן אין אונזערער הויפּטשטאדט איינטראף. ער איזט דער איבערברינגער דער אנטוואָרט דער ענגלישען רעגיערונג אויף דיא בערלינער בעשליססע. וויא לאָרד דערבי אים ענגלישען פּארלאמענטע זיך זאָגען אייסערטע, ווילל ענגלאנד פֿאָן דיעזען בעשליססען אויס דעם גרונדע ניכטס וויססען, וויל זעלבע דען דרייא גראָס-מעכטען אויף דיא אינגערען אנגעלעגענהייטען דער טירקייא איינען צו גראָסען איינפֿלוס איינרוימען.

דיא הערצעגאָווינא אָדער באָסניען. אם .22 דיעזעס קאם דיא זאכע פֿאָר'ם געריכט. דא ערצעהלטע ר' נתן שיללער, דאס ער זייט פֿאָללען 22 יאהרען אין וויען אלס אללגעמיין געאכטעטער גאָנזלער לעבט אונד דאָך האטטע ר' ליב הערנהוטער דיא פֿרעכהייט צו זאגען, דאס זיין קרויט ניכט "יאָמטאָוויג" זייא! וויא קאנן איין געבילדעטער מענש זאָ עטוואס גאר בעהויפטען! דא איזט עס זעהר נאטירליך, דאס ווענן איין זאָלכער מענש שלאָגט הערייבער, שלאגע איך היניבער. דא קאמען דאנן אויך מיינע לייט, דיא זיך מיינער אנגענאָממען האבען. דארויף ריקטען אויך הערנהוטערס לייט' הערויס, וועלכע זיך איהרעם העררן אנגענאָממען האבען, אונד זאָ ענטשטאנד דיא "זויער-קרויט מיט קיממעל-רעוואָלוציאָן" אויף דעם געפֿליגעל-מארקטע. — דיעזער אויסזאגע געגענאיבער פֿערזיכערטע ר' ליב הערנהוטער, דאס ער נור "אוים רעליגיאָזער איבערצייגונג" דיא אָרטהאָדאָקסע קאָכין פֿאָר דעם קיממעל-זויער-קרויט געוואָרנט האט, דא מאן יא אם פסח, גאָטט בעהיטע, קיינען קיממעל עססען דארף! — היערויף פֿראגטע דער ריכטער: אָב ער דענן דעם שיללער איינע אָהרפֿייגע געגעבען? הערנהוטער אנטוואָרטעטע: גאָטט זאָלל בעהיטען! וויא דארף דענן איין אָרטהאָדאָקסער יודע אָהרפֿייגען! — דער ריכטער מאכטע איהן אויפֿמערקזאם, דאס ער דיעס ווירד בעשוואָרען מיססען, וואָרויף ר' ליב הערנהוטער זיך אוים צאָרן אויף דיא פֿינגער-שפיטצען שטעללטע אונד אים געריכטס-זאאלע לויט אויפֿשריע: "וואס! איך ווערדע שוואָרען! איך האב' נאָך קיינמאל געשוואָרען, וויא קאנן איך שוואָרען, אָב איך דעם שיללער איינע אָהרפֿייגע געגעבען! פֿיעללייכט ניכט, פֿיעללייכט אבער יא! קורץ איך שוואָרע ניכט איינמאל פֿיר 20 שיללער אונד אויך ניכט פֿיר 100 אָהרפֿייגען!" — ענדליך געלאנג עס דעם ריכטער, דיא צווייא שטרייטענדען "גאָנזלער" צו בעוועגען, דען פראָצעס צוריקצוציעהען. ביים וועגגעהען שריע יעדאָך ר' ליב הערנהוטער: האָרען זיא, העדר ריכטער לעבען, איך ציעה' דען פראָצעס צוריק, אבער וויססען מיססען זיא דאָך, דאס איך איין פֿראָממער אָרטהאָדאָקסער יוד בין, וועהרענד נתן שיללער איין פושע ישראל איזט!

* (בעלזער רב — בעגנבט!) אוים בעלז (גאליציען) ווירד אונס פֿאָלגענדעס געשריעבען: אלס אונזער רבי, זאָלל לעבען, פֿאָריגען דאָנגערסטאג פֿריה אויפֿשטאנד, דא זאה ער צו זיינעם שרעקען, דאס גנבים אין דער נאכט זיינען געלד-שראנק אויפֿגעבראָכען אונד אוים דעמזעלבען געלד, עדעל-שטיינע אונד אנדערע קאָסטבארקייטען אים בעטראגע אונד אים ווערטהע פֿאָן 12000 גולדען געשטאָהלען האבען. עס ענטשטאנד נון איין געוואלטיגעס געשרייא. — מאן האט דיעזען דיעבשטאהל גלייך דעם אָרטס-ריכטער אנגעצייגט; אבער דיא "אפיקורסים" אונד "הילטאיעס" וואָללטען עס ניכט גלויבען, דאס דער רבי זאָ איין עשיר וועדע אונד אין דיעזען צייטען 12000 גולדען אים שראנקע ליעגען געהאבט העטטע; אבער דער אמת האט זיך באלד הערויסגעשטעללט. האָרען זיא איינמאל: ווענן מאן בייא אונס אין פאָללען פֿאָן גנבים שפריכט, דא דענקט מאן גלייך אן קוליקאָווי. דיעזעס איזט דער נאמע איינעס אָרטעס, דער בייא לעמבערג ליעגט אונד דעססען איינוואָהנער היער דענזעלבען שם (רוף) האבען, וויא אין אונגארן דיא דינער גנבים. מאן קאם נון אין איינע קוליקאָווער "קרעטשמא" (ווירטהס-הויז) אונד פֿאנד צווייא חסידים, וועלכע צום בעלזער רבי צו פֿאהרען פֿפֿלעגען, "מעטה" טרינקען. וואס מעטה איזט, ווייס מאן בייא איהנען אין אונגארן ניכט, בייא אונס איזט דאס איין גוטעס וויינארטיגעס געטרענק, וועלכעס מאן אוים האָניג אונד וואססער ערצייגט. אלס נון דיעזע צווייא חסידים מעהר אלס ארבע כוסות מעטה אויסגעטרונקען האבען, וואורדען זיא זעהר שכור אונד פֿעסט בערוישט אונד בעטרונקען. איין שכור קאנן קיינען סוד בעהאלטען (נכנס יין יצא סוד) — אונד מיט איינמאל שריע איינער דיעזער צווייא שכורים: "איי, וויי געשריען! יעך האָב דען רבי בעגנבט! דיא פערל אונד דיא רענדלעך זענגען אין דע פֿאטשיילע אין דע קעשעניע!" (דאס הייסט אויף טייטש: וועהע, איך האבע דען רבי בעשטאָהלען, דיא פערל אונד דוקאטען זינד אים זאקטיכע אין דער טאשע!) — אונד זיעה! מאן זוכטע אין דער "פֿאטשיילע" אונד "קעשעניע" — אונד פֿאנד דיא שאָנען פערל אונד "רענדלעך", דיא יעטצט ביים האָהען גאָלד-אשיאָ איינען גאר געוואלטיגען ווערטה האבען. אללעס, אללעס איזט נון דעם רבי צוריקגעגעבען וואָרדען. דיא צווייא חסידים אבער זיטצען יעטצט ניכט אין דער "קרעטשמא", זאָנדערן אים קערקער.

* (איינע לאָנדאָנער דעפעשע) מעלדעט: ענגלאנד וויל דאהער ניכט דען בערלינער פֿעראיינבארונגען בייטרעטען, וויל דיעזע פֿעראיינבארונגען אויף איינע פֿרעמדע איינמישונג אין דיא טירקייא הינציעלען, וואס אבער ענגלאנד דורכאוים ניכט צוגעבען וויל. ענגלאנד וויגשט פֿיעלמעהר דיא אונגעשמעלערטע אויפֿרעכטהאלטונג דער טירקישען זעלבסטשטענדיגקייט.

דיא וועלטגעשיכטע

דער נייעסטען צייט.

דעניעניגען נייא איינגעטרעטענען לעזערן, וועלכע פֿאָן דען פֿריהערן פּאָליטישען בעגעבענהייטען ניכטס געלעזען האבען, אונד דאהער דאס געגענווערטיגע ניכט פֿערשטעהען, וויל זיא איבער דיא פֿערגאנגענהייט ניכט אויפֿגעקלערט וואורדען — עמפפֿעהלען וויר דיא פֿאָן אונס אין יידישען לעטטערן אונד אין לייכטפֿערשטענדליכער שפראכע הערויסגעגעבענע „וועלטגעשיכטע דער נייעסטען צייט", אין וועלכער אללע פּאָליטישען בעגעבענהייטען אונד אללע קריעגע דער לעטצטען 20 יאהרע אויספֿיהרליך בעשריעבען שטעהען. דיעזעס בוך איזט איינע איינלייטונג פֿיר נייע צייטונגסלעזער, אום זיא אין דאס פֿערשטענדניס דער היינטיגען פּאָליטישען בעגעבענהייטען איינצופֿיהרען. דער פרייז דעססעלבען איזט נור 50 קר', וועלכע מאן אן דיא רעדאקציאָן דער "יידישען פעסטער צייטונג" (אלטגאססע נומ' 1 אין פעסט) איינצוזענדען בעליעבע.

געשעפֿטסבעריכט

פעסטער-פרייזע.

נעטריידע-געשעפֿט. פֿאָן ווייצען וואורדע געסטערן ווענינ צו מארקטע געבראכט, דער פֿערקויף וואר גוט. פֿערקויפֿט וואורדען 15000 מעטער-צטר. דיא פרייזע זינד אום 25 קר געשטיעגען.

ווייצען, טהייס 300 מעטערצטר. 76, ק' 12.75 פל., 100 מעטערצטר. 76, ק' 12·70 פל.,

קאָרן 600 מעטער-צטר 8.20—8.05 גולד.

האפֿער 1200 מעטער-צטר' 9.64—9.10¼ גול.

ווייצען פער סעפטעמבער-אָקטאָבער 10.70—10.65 גולדען. —

האפֿער פער הערבסט 7.50—7.35 גולדען. —

קוקורוץ פער מאי-יוני 5·88—5·92 גולד. — אללעס פער מעטער-צענטנער.

וויענער פרייזע.

וויענער שלאכט-פֿיעהמארקט. דער אויפֿטריעב אויף דעם וויענער שלאכט-פֿיעהמאַרקטע אם 22-טען ד. מ. בעטרוג 3486 שטיק. דאפֿאָן וואָרען 1963 אונגארישע, 1416 פּאָלנישע אונד 107 דייטשע, אונד דארונטער — ווײדע-אָכסען. — דאס געשעפֿט וואר גוט, דיא פרייזע שטעללטען זיך פער 100קילאָגראמם: אונגארישע אָכסען 53 — 60 גולדען, פּאָלנישע 56 — 60 גולדען, דייטשע 56 —62 גולדען.

פֿעראנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאיר בר"י רייז.

בילליג, בילליגער, אם בילליגסטען

קאנן איך מאנופֿאקטור-וואארען פֿערקויפֿען!

בילליג, דא ניכט אויף דיעזעס געשעפֿטע אללײן מיינע עקסיסטענץ געגרינדעט איזט: בילליגער, וועגען דער בילליגען רעשיע, אונד אם בילליגסטען, דא איך גראָססענטהיילס אין גראָססען פארטהיען וואארע איינקויפֿע, דאהער זעהר אָפֿט אין דער לאגע בין, אויך אונטער דען פֿאבריקס-פרייזען פֿערקויפֿען צו קאָננען. — אויך בלויאפֿערבער-וואארע האלטע איך אים לאגער.

לאזאר עפפינגער,

מאנופֿאקטור אונד פארטהיע-וואארען געשעפֿט, קאָניגסגאססע אים שימאָנישען האָף אין פעסט.

פֿרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פֿריכטע		קוואליטעט פער העקטאָל.	פער 100 קילאָגר.
ווייצען, נייער באנאטער		72·8	10.50—10.40
„	„	73·7	10.80—10.60
„	„	74·6	11.15—10.95
„	„	75·5	11.70—11.45
„	„	76·4	11.95—11.80
„	„	77·3	12.25—12.05
„	„	78·3	12.30—12.20
„	טהייס	72·8	10.85—10.65
„	„	73·7	11.25—11.05
„	„	74·6	11.60—11.40
„	„	75·5	12.05—11.80
„	„	76·4	12.30—11.10
„	„	77·3	12.50—12.35
„	„	78·3	12.55—12.45
„	פעסטער באָדען	72·8	10.10—10.20
	„	73·7	10.30—10.40
„	„	74·6	10.65—10.85
„	„	75·5	11.05—11.30
„	„	76·4	11.50—11.65
„	„	77·3	11.75—11.95
„	„	78·3	12.05—12.15
„	וויעסעלבורגער	72·8	10.70—10.65
„	„	73·7	11.25—11.05
„	„	74·6	11.60—11.40
„	„	75·5	12.05—11.80
„	„	76·4	12.30—12.10
„	„	77·3	12.50—12.35

פֿריכטע	קוואליטעט פער העקטאָל.	פער 100 קילאָגר.
קאָרן	72	8.—-8.25
גערסטע מאלץ	62	8.10—7.15
גערסטע פוטטער	62	6.95—6.70
האפער	41	9.30—9.10
קוקורוץ באנאטער		5.80—5.90
אנדערער	73	5.80—5.75
הירזע		5.35—5.—

טערמין-פרייזע		100 קילאָגר.
ווייצען	פער רעצעמבער	10.70
	„ פריהיאהר	—.—
קאָרן	„ רעצעמבער	—.—
קוקורוץ	„ מאי-יוני	5.88—
נערסטע		—.—
האפער	„ רעצעמבער	—.—
	„ פריהיאהר	7.35—
רעפס	„ אויג.-סעפט.	—.—

באללען-מעהל

באללען-מעהל (100 קילאָ פער זאק)	פל.	קר'
נומער 0	24	—
„ 1	23	—
„ 2	22	—
„ 3	21	—
„ 4	20	—
„ 5	18	—
„ 6	16	—
„ 7	15	—
„ 8	12	20
„ 8½	9	60

שפיריטוס: אלטע מעטהאָדע פרימאָפעסטע	28.50
„ נייע „ קארטאפפעל	28.20

קורז-טאבעללע פֿאָם .23 מאי.

געלד-קורז

	פל.	קר'
זילבער-אשיאָ	102	45
דוקאטען	5	68
עסטערייך-אונגארישעס 8 גולדען גאלד-שטיק (20 פראנקס)	9	55
נאפאלעאָנדאָר	9	55
דייטשע רייכסבאנקנאטען	58	90
20 מארקשטיקע	11	76
פאפיער רובעל	1	58

לאָזע.

	פל.	קר'
1839-ער ראטהשילד-לאָזע גאנצע	238	—
דעטטא פֿינפֿטעל	235	—
1854-ער 4 פערצענטיגע שטאאטס-לאָזע	105	—
1860-ער „ „ גאנצע	108	50
דעטטא „ „ פֿינפֿטעל	116	75
1864-ער לאָזע צו 100 גולדען	130	40
דעטטא „ 50	130	40
קאמא רענטענשיינע	19	25
טירקען-לאָזע	16	—
קרעדיט-לאָזע	155	—
קלארי-לאָזע צו 40 גולדען	29	—
דאנוי-דאמפפשיפפ-פאהרט-לאָזע	95	25
אינסברוקער לאָזע	—	—
קעגלעוויטש „ צו 10 גולדען	13	—
קראקויער „ 20 „	14	50
אָפנער „ 40 „	29	50
פאלפפי „ 40 „	28	50
רודאלפפלאָזע „ 10 „	13	—
סאלם-לאָזע „ 40 „	38	—

לאָזע.

	פל.	קר'
זאלצבורגער לאָזע צו 20 גולדען	16	50
סט. גענאיס „ „ 40	28	50
סטאניסלויער „ „ 20	18	—
טריעסטער „ „ 100	118	—
דעטטא „ „ 50	58	—
וואלדשטיין „ „ 20	22	50
ווינדישגרעטצער „ „ 20	22	75
אונגארישע פרעמיענלאָזע צו 100 גולד.	70	25
דעטטא צו 50 גולדען	70	25
וויענער לאָזע	96	50

ווערטה-פאפיערע.

	פל.	קר'
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	75	50
טעמעשוואר-באנאטער	75	—
זיעבענבירגישע	—	75
גאליצישע	86	40
בוקאווינער	84	25
אונגארישע אייזענבאהן-אנלעהען	96	50
וויינצעהענט-אבלאָזונגס-אָבליגאציאָנען	73	—
פפאנדבריעפע דער אונגארישען באָדענקרעדיט צו 5 איינהאלב פערצענט	85	75
דער אונגארישען היפאָטעקען באנק צו 5 איינהאלב פערצענט	79	25
דער אונגארישען אללגעמיינען באָדענקרעדיט-אנשטאלט צו 5 אונד איינהאלב פערצענט	88	75
דעטטא צו 6 פערצענט	87	50
דער פעסטער קאממערציאל-באנק	89	25

Eigenthümer u. verantwortlicher Redakteur M. REIS

Budapest, 1876. Druck v. M. Burian, Marokkanerhof.

זעהר צוריקזועטצענד. דער סולטאן האבע בערייטס ערקלערט: ער ווערדע אויף דיעזע פֿאָדערונגען דורכאוים ניכט איינגעהען, ליעבער קעמפֿפֿע ער-נענען אללע 6 מעכטע ביז אויף דען לעטצטען בלוטס-טראָפּפֿען. — אונד דא נאָך יעטצט דער סולטאן ערפֿאהרען האט, דאס ענגלאנד אויך ניכט דיא בערלינער פֿאָדערונגען בילליגט, זאָ האט ער נאָך מעהר מוטה בעקאָממען, אונד וויל אויף דיעזע פֿאָדערונגען אונד איינמישונגען דורכאוים ניכט איינגעהען. —

וויא מאן אלזאָ זיעהט, שטעהט מאן יעטצט, וויעדער דאָרט, וואָ מאן פֿריהער געשטאנדען איזט. דיא פֿערווירונגען אונד קריעגס-בעפֿירכטונגען אין דער טירקייא זינד נאָך אימּמער ניכט צו ענדע. — אים געגענטהייל! וויר געהען יעטצט נייען פֿערוויקעלונגען ענטגעגען. וויא מאן ערצעהלט, האט דער רוסישע קאיזער, אלס ער האָרטע, דאס זיך ענגלאנד דען בערלינער פֿעראיינבארונגען ניכט אנשליעסט, פֿאָר צאָרן אונד אויפֿרעגונג איינען בעכער מיט וויין צור ערדע געוואָרפֿען!"

פֿערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (איזט אויך דיעס איין "צייכען דעס פֿריעדענס"?) בעקאנגטליך רייזען אין קריעגס-צייטען אויך גייסטליכע מיט דען סאָלדאטען מיט, דאמיט אויך דיא סאָלדאטען איינען גאָטטעס-דיענסט מיט פרעדיגט האבען קאָננען. דיעזע גייסטליכען הייסען "פֿעלד-פרעדיגער". אים עסטערייכישען מיליטער גאב עס נאָך דער ערפֿאָלגטען יודען-עמאנציפאציאָן אויך איינען יודישען פֿעלד-פרעדיגער. עס וואר דיעס דער פֿערשטאָרבענע הערר יאָזעף סאנטויא אין וויען. אים יאהרע 1866 ערהיעלט ער זיינע ענטלאססונג, אונד וואורדע דענן אויך קיין נייער יודישער פֿעלד-פרעדיגער אנגעשטעללט. נון מעלדעט איינע וויענער דעפעשע פֿאָם 24 דיעזעס, דאס דער געמיינזאמע קריעגס-מיניסטער שאָן 4 יודישע פֿעלד-פרעדיגער ערנאננט האבע אונד צוואר: איינען פֿיר ניעדער-עסטערייך אונד טיראָל, איינען פֿיר מעהרן, באָהמען אונד שלעזיען, איינען פֿיר גאליציען אונד איינען פֿיר אונגארן. — וויר גלויבען, דאס דיא ערנעננונג פֿאָן פֿעלד-פרעדיגערן דאָך עהער דען הערראנגאהענדען קריעג, אלס דען טיעפֿען פֿריעדען בעדייטעט!

* (איין צווייטער פֿאלל מיט דעם דעפּוטירטען טשאָטאר.) וויר האבען בערייטס פֿאָר מאָנאטען בעריכטעט, דאס דער פעסטער געריכטס-האָף ביים רייכסטאגע אנגעזוכט, דען דעפּוטירטען טשאָטאר אויסליעפֿערן צו וואָללען, דא געגען איהן קלאגען איבער "פֿעלשונג וויכטיגער שריפֿטען" פֿאָרליעגען. דער רייכסטאג געשטאטטעטע דענן אויך, דאס געגען טשאָטאר דיא געריכטליכע אונטערזוכונג איינגעלייטעט ווערדע. הערר טשאָטאר בעפֿינדעט זיך זייט יענער צייט אין דעם אנקלאגע-צושטאנדע, געגען וועלכען ער אבער נאָך אימּמער פֿאָן אינשטאנץ צו אינשטאנץ אפּפעללירט, וועסהאלב איבער דענזעלבען ביזהער נאָך קיין אורטהייל געשפּראָכען ווערדען קאָננטע. אין דער רייכסטאגס-זיטצונג פֿאָם 23-טען דיעזעס קאם איין צווייטער פּראָצעס-פֿאלל געגען טשאָטאר פֿאָר. ער ווירד נעמליך בעשולדיגט, בייא זיינער וואהל אין טשאנגראד פֿאָלגענדע אויפֿרייצענדע וואָרטע אן דאס פֿאָלק געריכטעט צו האבען: "דיא רעגיערונג וויל נור דען שאדען דעס פֿאָלקעס. דיא מיניסטער האבען נייערדינגס איין אנלעהען פֿאָן 80 מילליאָנען אויפֿגענאָממען, אום זיך פּאלאֶסטע צו בויען! אויך דיא שטאאטס-גיטער וואָללען זיא פֿערקויפֿען, אום דאס געלד אין דיא איינענען טאשען צו שטעקען. דאס יוסטיץ-מיניסטעריאום מוס אבגעשאפֿפֿט ווערדען, וויל דיעס נור דעסהאלב דא איזט, אום דיא עהרליכען לייטע צו שטירצען. דאס פֿאָלק מאָגע נאָך האקען אונד היי-גאבעלן גרייפֿען, אום זיך פֿאָן דען אונטערדריקערן צו בעפֿרייען!" — דיא מאיאָריטעט דעס רייכסטאגעס פֿאסטע דען בעשלוס, העררן טשאָטאר וועגען דיעזער אויפֿרייצענדען רעדע דעם געריכטע אויסצוליעפֿערן!

* (ליניאי'ס שטאאטס-פּראָצעס.) וויר האבען אין פֿאָריגער נוממער קורץ בעריכטעט, דאס מאן דעם גראפֿען ליניאי וועגען שטאאטס-געלדער איינען פּראָצעס מאכען וויל. וויר וואָללען דיא אינטערעססאנטע אנגעלעגענהייט היער פֿאָלגען לאססען: אים יאהרע 1869 באָרגטע גראף ליניאי, דער דאמאלס אונגארישער פֿינאנצ-מיניסטער וואר, דער פעסט-פּיאומאנער שיפֿפֿס-בויא-געזעללשאפֿט אויס דער שטאאטס-קאססא 300,000 גולדען. דיעזע סוממע וואורדע אויף דיא געביידע דער געזעללשאפֿט זיכערגעשטעללט. דיא געזעללשאפֿט גינג באלד דאראויף צו גרונדע. איהר גאנצעס פֿערמאָגען וואורדע פֿערשליידערט, אונד זאָ ערליטט דער אונגארישע שטאאט היעבייא איינען שאדען פֿאָן 90,000 גולדען. דער דעפּוטירטע גאָרג נאָדי ערהאָב נון געגען דען פֿינאנצ-מיניסטער דיא קלאגע, דאס דער מאנגעל אן בעאויפֿזיכטיגונג אן אללעם שולד זייא. העטטע דיא רעגיערונג איינע שטרענגערע אויפֿזיכט געאיבט, דאס דיא געביידע אונד דאס זאָנסטיגע פֿערמאָגען דער געזעללשאפֿט ניכט פֿערשליידערט וואָרדען, זאָ וויררדע דער שטאאט זיין גאנצעס געלד צוריקערהאלטען האבען. גראף ליניאי שילדערטע נון זיין פֿאָרגעהען אין פֿאָלגענדער ווייזע: "אים יאהרע 1869 האט דער שטאאט בעשטיממט, דאס 26 מילליאָנען דען פֿערשיעדענען געזעללשאפֿטען געבאָרגט ווערדען, דאמיט זיא ניכט וועגען געלד-פֿערלעגענהייטען צו גרונדע געהען. דיא געביידע אונד דאס זאָנסטיגע פֿערמאָגען דער שיפֿפֿס-בויא-געזעללשאפֿט האטטען איינען ווערטה פֿאָן 700,000 גולדען. עס וואר דאהער מאָגליך, 300,000 גולדען דיעזער געזעללשאפֿט צו באָרגען אונד אין געניגענדער ווייזע זיכער צו שטעללען. דאס באָרגען וואר אלזאָ קיין פֿעהלער. שאָן אים יאהרע 1870 האָרטע איך אויף, אונגארישער פֿינאנצ-מיניסטער צו זיין. דאמאלס וואר דאס געלד בייא דער געזעללשאפֿט נאָך פֿאָללקאָממען זיכער. ביז דאהין קאנן איך אויך דיא פֿאָללסטע פֿעראנטוואָרטליכקייט איבערנעהמען. שטאטט מיינער טראט נון קארל קערקאפּאָלי אלס פֿינאנצ-מיניסטער אין דיא רעגיערונג. דא האָרטע וואָהל דאָך מיינע פֿעראנטוואָרטליכקייט אויף, נאכדעם עס יא פֿאָן נון אב דיא פּפֿליכט דעס נייען פֿינאנצ-מיניסטערס וואר, דאפֿיר זאָרגע צו טראגען, דאס דיא שטאאטס-געלדער ניכט אין פֿערלוסט געראטהען זאָללען." — דער געוועזענע פֿינאנצ-מיניסטער קערקאפּאָלי שטעללטע יעדאָך אין אבערדע, דאס דיא געביידע אונד דאס זאָנסטיגע פֿערמאָגען דער געזעללשאפֿט יע 700,000 גולדען ווערטה געוועזען ווערען. דיא אנלייהע, וועלכע גראף ליניאי דער ערוועהנטען געזעללשאפֿט אים בעטראגע פֿאָן 300000 גולדען מאכטע, וואר אלזאָ ניע רעכט זיכערגעשטעללט. דיא פֿעראנטוואָרטליכקייט פֿיר דען שאדען פֿאָן 90000 גולדען, וועלכע דיא שטאאטס-קאססא ערליטטען, פֿאללט אלזאָ אויף דען גראפֿען ליניאי צוריק. דאָך מיינט קערקאפּאָלי, דאס מאן העררן ליניאי טראָטצדעם היעריום קיינען פּראָצעס מאכען מאָגע, דא ער עס יא גוט געמיינט, אינדעם ער דעם שיפֿפֿס-בויא-וועזען אין אונגארן אויפֿהעלפֿען וואָללטע. דיא רעכנונגס-קאָממיססיאָן דעס רייכסטאגעס נאהם יעדאָך דען "גוטען ראטה" קערקאפּאָלי'ס ניכט אן אונד פֿאסטע דען בעשלוס, געגען דען גראפֿען ליניאי איינען פּראָצעס אנצושטרענגען. וויר גלויבען יעדאָך, דאס וועגן דער געגענשטאנד אים רייכסטאגע צור פֿערהאנדלונג קאָממט, דיא מאיאָריטעט דאפֿיר שטיממען דירפֿטע, דען פּראָצעס גענצליך פֿאללען צו לאססען.

* (איינע אונגליקליכע פֿרויא.) דיא היעזיגען פּאָליטישען בלעטטער בריגגען פֿאָלגענדע געשיכטע: אונווייט אונגוואר לעבטע איין יודישעס עהע-פּאאר פֿאָללע 18 יאהרע הינדורך

סיסטירען — אללעס זאָלל גלייך ווערדען. — "פֿרייהייט, גלייכהייט אונד ברידערליכקייט!" אונד נאָך פֿיעלעס אונזיננינעס צייג ווירד דא געשוואטצט, אום דאס פֿאָלק צו פֿערווירען אונד וואהנזינניג צו מאכען.""

"דא האבען זיא עס! (ריעף דער גובערנער) איך האבע גלייך געוואוסט: דאס געזינדעל ווערדע זיך מיט זיינען דוממהייטען אין איינע זאק-גאססע פֿערלויפֿען, אויס דער עס זיך נור מיט מאָרד אונד איינען אויסוועג פֿערשאפֿפֿען קאָננען ווירד. דיא גראָסע פֿראנצאָזישע רעוואָלוציאָן האט אללע שטאאטס-בירגער גלייכ-בערעכטיגט געמאכט, דער בויער וואורדע זאָגוט פֿרייער בירגער וויא דער אדעליגע, דער בויער איזט פֿרייא אונד האט מעהר קיינען העררן, דער גראָסע גרונד-בעזיטץ געהאָרטע פֿריהער נור דעם אדעליגען, יעטצט האט נון יעדער בויער איין קליינעס גוט אונד וועגן איינמאל איין יאהר פֿעהל שלאָגט, מוס ער ווייטער איין טאג-לאָהנער זיין, אונד זאָלכע פֿרייע טאג-לאָהנער זינד ערגער דאראן, אלס פֿריהער דיא לייב-אייגענען אונד שקלאווען. אין דען צייטען דער נאָטה אונד קראנקהייט האטטע דאָך דער שקלאווע אן זיינעם העררן איינע שטיטצע געהאבט. וועהרענד אבער יעטצט דער זעלבסטשטענדיגע טאג-לאָהנער בלאָס אויף דיא איינענען קרעפֿטע אנגעוויעזען איזט, אונד וועגן קיינע ארבייט איזט, שטירבט ער אויף דער גאססע. דאבייא מוס ער יעטצט נאָך אויך שטייער צאהלען, וויל ער דאָך שטאאטס-בירגער איזט, וואס פֿריהער ניכט דער פֿאלל וואר. דאצו האט מאן יעטצט אין פֿראנקרייך דאס צונפֿט-וועזען אבגעשאפֿפֿט, איבעראלל הערשט געווערבע- אונד ארבייטס-פֿרייהייט, דיא צאהל דער פֿיעלען ארבייטער איזט זעהר גראָס, דאדורך ווירד דיא ארבייט ביללינג, דיא ארמוטה נימּמט אויף איינע שרעקליכע ווייזע צו, אונד אללע בויערן אונד ארבייטער זינד אויף דען בעטטעל-שטאב געקאָממען. וויא גערנע מאָכטען יעטצט דיעזע שקלאווען זיין, וועגן זיא נור איינען העררן בעקאָממען קאָננטען? דער שקלאווע קאָננטע זיינען העררן ניעמאלס זאָ האססען, וויא דיעזע ארבייטער איהרע ארבייטס-געבער. דער ארבייטער דענקט זיך דאָך פֿרייא אונד קאנן עס ניכט בעגרייפֿען, ווארום דער פֿאבריקאנט זאָ רייך, אונד ער זאָ ארם איזט. וואָ איזט אלזאָ דער צושטאנד דער פֿרייהייט אונד גלייכהייט, פֿיר דעססען בעגרינדונג שטראָמע פֿאָן בלוט געפֿלאָססען זינד. רייכטהום אונד ארמוטה זינד ניעמאלס זאָ שראָפֿף געגענאיינאנדער געשטאנדען וויא עבען יעטצט!"

""נאנין ריכטיג! (ריעף דער גראף) דיעזער צושטאנד האט יעטצט שרעקליכע פֿעראירונגען הערפֿאָרגערופֿען. — לעזען זיא היער, וואס דיעזער וואהנזינניגע פֿראנצאָזע באבאָף שרייבט. ער וויל אללע אקער-פֿעלדער אונטער אללע מענשען אין גלייכע טהיילע פֿערטהיילען. ער וויל איינע ניטער-גלייכהייט איינפֿיהרען, יא ער וויל, דאס אללע מענשען גלייך רייך אונד גלייך געלעהרט זיין זאָללען. קיינער דארף מעהר וויססען אונד איינען בעססערן קאָפֿף אלס דער אנדערע האבען. אללעס שרייט: דיא ביזהעריגע איינריכטונג דער מענשליכען געזעללשאפֿט טויגט ניכט מעהר!""

"וואהרליך, דאס איזט אינטערעססאנט אנצוהאָרען! (ריעף דיא פֿרויא) דאס איזט מיר ליעבער אלס איין דוממער טרוים! אונד וואס וואָללען דענן דיא הערען קאָממוניסטען?"

""דיא קאָממוניסטען וואָללען עבען ענטוועדער גאר קיינע יערדען, אָדער דאס איין יעדער איין הערד זיין זאָלל. דיא קאָממוניסטען וואָללען אללעס פּריוואט-אייגענטהום אבשאפֿפֿען. דיא נישער זאָללען פֿאָן אללען מענשען געמיינשאפֿטליך בעארבייטעט אונד פֿערוואלטעט, אונד דיא ערצייגניססע אונטער אללע גלייך פֿערטהיילט ווערדען.""

"וועגן אבער מאנכער מענש ניכט ארבייטען ווירד וואָללען?"

""דאנן זאָלל ער דאצו געצוואונגען ווערדען, זאגען זיא. זאָ וויא מאן אין רוסלאנד דיא לייב-אייגענען צור ארבייט מיט דער פּייטשע טרייבט, זאָ זאָללען אויך אללע מענשען צור ארבייט געטרייבען ווערדען!""

"אונד וואָ בלייבט דאנן דיא פֿרייהייט דעס מענשען, וועגן ער געצוואונגען ווירד?"

דאס איזט יא עבען דאס לעכערליכע בייא דיעזעם קאָממוניסטישען געשוועטץ. אלס מאן איינסט פֿרייוויללינע פֿיר דען קריעג געוואָרבען האט, דא האטטע מאן אויך מאנכע יונגען מיט געוואלט געבונדען אונד צור ארמעע געשלעפּפּט. דאס ווארען "געבונדענע פֿרייוויללינע"! איזט דאס ניכט לעכערליך! — דער מענש ארבייטעט נור דאנן גערנע, וועגן ער וויים, דאסס דאס, וואס ער ערצייגט אונד וואס ער שאפֿפֿט, נור איהם געהאָרט. מאן זעהע זיך נור איין קאָנפּאניע-געשעפֿט אן, וואָ דאָך נור 2 מענשען געמיינשאפֿטליך איינען האנדעל בעטרייבען, וועלכע שטרייטיגקייטען קאָממען דא פֿאָר. דא מאן היער דען געווינסט ניכט זעלבסט איינשטעקט, זאָנדערן מיט איינעם אנדערן טהיילען מוס.""

(פֿאָרטזעטצונג פֿאָלגט.)

אונד דאך קיין פריעדע!

דיא רעדע זיינער מאיעסטעט ביים עמפפאנגע דער דעלעגאציאנען האט אין אונס אללען נייע פריעדענס-האפפנונגען ערוועקט. — אויך דיא רעדען דעם גראפען אנדראשי אין דער עסטערייכישען אונד אונגארישען דעלעגאציאן וואָרען פאלל פאן פריעדענס-פערזיכערונגען. וויר גלויבטען שאן אללע, אין גאנץ אייראפא ווערדע נונמעהר דער גייסט דעם פריעדענס, דער רוהע אונד דעם אינגעשטארטען גליקעס איינקעהרען.

אבער וויא אפט איזט דער הימעל הייטער אונד שאן קורץ דאראויף ווידער אין פינסטערע וואלקען געהיללט! אנשטאטט דער פריהערן רוהע, ווערדען וויר פלאטצליך פאן איינעם שטירמישען געוויטטער בעענגסטיגט. זא געהט עס אונס יעטצט מיט דער פאליטישען לאגע אין אייראפא. פאר איינער שטונדע צייגטע זיך נאך אללעס האכסט גינסטיג; נון אבער צייגען זיך ווידער פריעדענס-שטארונגען! —

אין דער דעלעגאציאנס-זיטצונג פאם 24-טען דיעזעס, זאגטע דער עסטערייכישע דעלעגירטע דאקטאר קוראנדא (פארשטעהער דער וויענער איזראעליטישען געמיינדע), דאס איהם דיא מיטטהיילונגען דעם גראפען אנדראשי ניכט געניגען. ער מאכטע גערנע איבער אללעס קלארהייט האבען, וועהרענד גראף אנדראשי איבער דאס ערגעבניס דער בערלינער בעראטהונגען אייגענטליך ניכט מעהר זאגטע, אלס דאס עס פריעדליכער נאטור זייא. דא מוס מאן דאך נור "אים דונקעלן" וואנדעלן. עס ווערע גוט, ווען גראף אנדראשי פיר זיין קינפטיגעס פערהאלטען איין "פראגראממס" פעסטשטעללען אונד דער דעלעגאציאן מיטטהיילען וואללטע. אים גרונדע גענאממען שיינט עס, דאס פירסט גארטשאקאף איינע גאר "קלוגע" פאליטיק בעטרייבע. ער וויס, דאס פראנקרייך ניכט דיא קראפט, ענגלאנד ווידער ניכט דען ווילען האט, פיר דיא טירקייא דאס שווערט צו ערגרייפען. ער וויס פערנער, דאס עסטערייך זעהר שוואך אונד ניכט אים שטאנדע איזט, דיא טירקייא געגען רוסלאנד אין שוטץ צו נעהמען. דא ווערע אלזא נור דייטשלאנד צו בעריקזיכטיגען. אללײן פאן דיעזער זייטע פירכטעט גארטשאקאף קיינען ווידערשטאנד, דא דייטשלאנד שאן אים פריינדשאפט גערנע איין איגע צודריקט, ווען רוסלאנד דיא טירקייא איבערפאללען וויל. עס ווערע דאהער פאר אללעם נאטהיג צו וויססען, וויא גראף אנדראשי צו האנדלען ענטשלאססען איזט, פיר דען פאלל, דאס דיא טירקייא ניכט מעהר גערעטטעט ווערדען קאננטע. דאס בעסטע פראגראמם ווערע: דאס עסטערייך בייא איינער פערטהיילונג דער טירקייא ניכט "מיטעססען" וואללטע. ווענן וויר איינינע טירקישע פראווינצען צובעקאממען, זא מיסטען דיעזע אונזערער מאנארכיע נור צום אונגליקע גערייכען. דורך דיעזע ווילדען אונד ארמען פאלקערשאפטען ווירדע עסטערייך-אונגארן ניכט שטארק, זאנדערן רעכט שוואך ווערדען.

וויר האבען שאן געניג לענדער, דיא אונס ניכט איינטראגען, זאנדערן פיעל געלד אויסטראגען. דעסהאלב מאכטע איך דורך איין פעסטעס פראגראמם פיר דיא צוקונפט איבער אללעס "קלארהייט" ווינשען.

איך דר' גיסקרא וויל פאר אללעם וויססען, אב עסטערייך-אונגארן קיינע נייען פראווינצען עראבערן וויל, דיא פיר דיא דייטשען אין עסטערייך שאן דעסהאלב איין אונגליק ווערען, וויל יא דיעזע פראווינצען איינע סלאווישע, דייטשען-פיינדליכע בעפאלקערונג האבען. ענדליך קאננטע דיא זאכע נאך זא וויט קאממען, דאס דיא סלאווען אין עסטערייך דיא דייטשען אונטערדריקען ווערדען. עבענזא מוס דאראויף אכט געגעבען ווערדען, דאס רוסלאנד ניע אין קאנסטאנטינאפעל העררשע! דער סולטאן איזט אונס איין אונגענעהמער נאכבאר; דער רוססישע קאיזער יעדאך ווירדע אונס פאן קאנסטאנטינאפעל אויס ניכט בלאס אונאנגענעהם, זאנדערן מעהר געפעהרליך זיין!

גראף אנדראשי ערווידערטע דען ביידען פאר-רעדנערן: עס איזט מיר לייד, דאס איך איבער דאס ערגעבניס דער בערלינער בעראטהונגען קיינע ווייטערע מיטטהיילונג מאכען דארף. איינינע העררען דעלעגירטען ווינשען איין פעסטעס פראגראמם פיר דיא צוקונפט. דאס ווערע לעבערליך. עסטערייך ווירדע זיך יא היעדורך דיא הענדע בינדען. פיר דיא פאליטיק דער צוקונפט איזט איין פראגראמם אינדענקבאר, דא זעלבע זיך יא טעגליך, אפט אויך שטינדליך נאך דען פערהעלטניססען ענדערן מוס. ווענן אבער הערר קוראנדא זאגטע, דאס ער איבער מיינע פאליטיק "אים דונקעלן" וואנדלע, וויל איך ניכט אללעס קלאר הערויסגעזאגט האבע, זא מוס איך היערויף פאלגענדעס ערווידערן: עס זינד נעמליך צוויי איבעל פארהאנדען. זאגע איך מיינע פאליטיק גאנץ קלאר הערויס, דאנן וואנדעלט הערר קוראנדא ניכט מעהר "אים דונקעלן", אבער מיינע פאליטיק איזט אין דיעזעם פאללע קיינען קרייצער ווערטה, דא יעדער זיא קעננט אונד דערזעלבען ענטגעגען-ארבייטען קאנן. פערשווייגע איך אבער, וואס פערשוויגען ווערדען מוס, דאנן בלייבט מיינע פאליטיק אין פאללעם ווערטהע, אללײן הערר קוראנדא מוס לײדער ווייטער נאך "אים דונקעלן" וואנדעלן. וועלכעס איבעל איזט דאס קלײנערע? איך גלויבע, דאס קוראנדא'ס "אים-דונקעלן-וואנדעלן" נאך קײן וועלט-אונגליק זייא!"

קוים וואר דיעזע זיטצונג צו ענדע, אין וועלכער גראף אנדראשי זא געהיימניספאלל פאן דען בערלינער פעראיינבארונגען געשפראכען, דא טראף איינע פאריזער דעפעשע איין, וועלכע דאס גאנצע געהיימניס דער בערלינער פעראיינבארונגען פערראטהען האט. דער טעלעגראף מאכטע אלזא ווידער דעם גראפען אנדראשי איינען שטריך דורך דיא רעכנונג! דיעזע בערלינער פעראיינבארונגען בעטרעפפען הויפטזעכליך דיא פארגענגע אין דער טירקייא. אן דען סולטאן זאללען יעטצט נעמליך פאן דען אייראפעאישען מעכטען פאלגענדע פארדערונגען געריכטעט ווערדען:

1) זאלל פארלייפיג צווישען דער טירקישען ארמעע אונד דען רעוואלוציאנערען איין וואפפענשטיללשטאנד אויף צוויא מאנאטע אבגעשלאססען ווערדען. 2) וועהרענד דיעזער צייט דעם וואפפענשטיללשטאנדעס זאללען דיא רעוואלוציאנערען איהרע בערעכטיגטען פארדערונגען דעם סולטאן פארלעגען. 3) דיעזע בערעכטיגטען פארדערונגען זינד: ערסטענס דער ווידער-אויפבוי איהרער קירכען אונד הייזער דורך דיא טירקישע רעגירונג. צווייטענס אונענטגעלטליכע פערטהיילונג פאן לעבענס-מיטטעלן אונד זאמען צום אנבוי אן דיא רעוואלוציאנערען, דאמיט זיא גלייך צו איהרער געוואהנליכען ארבייט צוריקקעהרען קאננען. 4) דיא טירקישע ארמעע מוס זיך אין דיא איהר בעצייכנעטען ארטע צוריקציעהען. 5) דיא בעפאלקערונג אין דער וועסטליכען טירקייא בראכט אינדעססען ניכט איהרע וואפפען אויסצוליעפערן. 6) דיא קאממיסיאן, וועלכע דיא איינהאלטונג דיעזער פינקטע בעוואכט, זאלל צום פארזיטצענדען קיינען טירקען, זאנדערן איינען איינגעבארענען קאטהאליקען האבען. 7) ווענן מאן נאך אבלויף דיעזער צוויא מאנאטע דעם וואפפען-שטיללשטאנדעס צו קיינער פערשטענדיגונג אונד צו קיינעם גענצליכען פריעדענס-שלוסע געלאנגט, דאנן ערסט ווערדען דיא אייראפעאישען מעכטע עטוואס טהון מיססען, אום דורך איינע איינמישונג דען פריעדען אין דער וועסטליכען טירקייא מיט געוואלט הערצושטעללען. פאר אללעם ווירד עסטערייך זיינען מעהרעס-האפען בייא קלעק (אין-וויט דער הערצעגאווינא) שליעסען.

דיעזע פארדערונגען אן דען סולטאן זינד נון זעהר הארט אונד פיר דיא טירקישע רעגיערונג

פאלליעטאן.

רייכטהום אונד יודענטהום.

(15-טע פארטזעטצונג.)

VII. ביים גובערנער.

"דער פאגעל איזט וועגגעפלאגען, ער איזט נירגענד צו פינדען!" (זאגטע דיא פרויא דעם גובערנערס צו איהרעם מאננע.)

""פערדאממט אונד טויזענדמאל פערפלוכט! מיינע אונגליקליכע שוועסטער! (רייף דער גובערנער). זא לאנגע דיעזער יודע ניכט אויס דער וועלט געשאפפט ווירד, האבען וויר פארטוועהרענד פאר שקאנדאלען צו פירכטען. שטעללע דיר נור פאר: דער שעבינגע יודע זאגטע מיר אן דער שפיטצע איינער דעפוטאציאן: איך מאגע זיינער ביטטע שאן דאהער געהאר שענקען, וויל ער מיין רעכטמעסיגער שוואגער איזט, וואס ער מיר אויך שריפטליך נאכוויזען וויל.""

"הימעל! דאס האט ער דיר אין געגענווארט דער יודען-דעפוטאציאן געזאגט! וועלכער שקאנדאל! אבער אויך שמאך אונד שאנדע דיינער שוועסטער, דיא זיך נאר זא וויט פערגעססען קאננטע!"

""דיא יודען האבען זיינע פראנצאזישע אנשפראכע ניכט פערשטאנדען — אונד וואס נון מיינע שוועסטער בעטריפפט, זא זאגטע זיא מיר, דאס איהרע ליעבע צו דיעזעם פילאזאפען בלאס איינע פלאטאנישע וואר. (דאס הייסט בלאס איינע גייסטיגע ליעבע אים זיננע דעם בעריהמטען פילאזאפען פלאטא. יעדע גייסטיגע ליעבע צווישען צוויא פערזאנען פערשיעדענען געשלעכטעס אהנע זיננליך געשלעכטליכע רעגונגען הייסט מאן "פלאטאנישע ליעבע.") זיא ליעבטע אין איהם ניכט דען אבשייליכען מאנן, זאנדערן דען ערהאבענען גייסט, דער אין איהם איננע וואהנט; אבער דיא מענשען! דער עווינע טראטש אונד קלאטש! קיינער וויל דאס איהר גלויבען!""

"אונד איך גלויבע עס אויך ניכט . . . פערפלוכט! מאן קאנן היער קיין ווארט שפרעכען, אהנע געשטארט צו זיין! דארט קאממט שאן ווידער גראף שארפשטיין מיט זיינער צייטונג!"

""דא גיבט'ס וואס נייעס! (רייף דער איינגעטרעטענע גראף שארפשטיין) היער איזט דער "נאציאנאל" (זא האט דאמאלס איינע בעריהמטע פראנצאזישע צייטונג געהייסען), דא לעזעט!""

"איי, וואס קיממערט מיך דיא צייטונג (רייף דיא פרויא דעם גובערנערס אונווילליג), איך האבע געניג נייעס אין מיינער פאמיליע!"

""אונד דאך ווערדען זיא אהרען, מונד אונד אויגען אויפטהון, ווען איך איהנען דא עטוואס פארלעזען ווערדע. (גראף שארפשטיין ליעזט:) פאריז 28-טען יולי 1835. הייטע ווארדע דער אכטע מארד-אנשלאג אויף קאניג לואיה פיליפפ געמאכט. בייא זיינעם שפאציער-גאנגע אויף דעם בולוואר (הויפט-גאססע) עקספלאדירטע איינע העללען-מאשינע, דיא דארט אבזיכטליך געלעגט ווארדע, אום דען קאניג צו טאדטען. 21 פערזאנען, דארונטער דער מארשאלל מארטיעה, ווארדען אונגליקליך געטאדטעט; דער קאניג איזט גליקליכער ווייזע אונפערלעטצט דאפאנגעקאממען. דיעזע העללען-מאשינע מיט 22 געוועהר-לייפען האט איין געוויססער פיעסקי אויס קארזיקא אנגעלעגט, דער אלזאגלייך געפאנגען ווארדע.""

"וועלכער שלאג פיר מיך! (רייף דיא פרויא דעם גובערנערס) מארשאלל מארטיעה, דער הערצאג פאן טרעוויזא, איזט געטאדטעט!"

""דער הערצאג זאגען זיא? איי פריילייך, אונטער נאפאלעאן וואר עס לייכט צום הערצאג צו אוואנסירען. ווענן ער אלס געוואהנליכער בירגערס-זאהן קאיזער ווארדע, דאנן דארף דאך איין געוואהנליכער קויפמאננס-זאהן, וויא עס מארטיעה וואר, הערצאג ווערדען! דער קערל, דער פערפלוכטע נאפאלעאן, האט אין דיעזעם אדעל איינען גראסען מיש-מאש הערפארגערופען. יעדער איזט יעטצט אדעליג. מארגען ווירד זאגאר אויך שאן איין יודע פאם בלוטע אבראהאמ'ס אדעליג ווערדען.""

"שוויינען זיא! (רייף דער גובערנער) דיעזער הערצאג איזט איין נאהער אנפערוואנדטער מיינער פרויא. זאגען זיא מיר ליעבער, וועלכע ווארען שאן ווידער דיא פערשווארענען געגען דאס לעבען דעם קאניגס?"

""דאס קאננען זיא ניכט מערקען? דיא רעפובליקאנער, דיא זאציאליסטען, דיא קאממוניסטען אונד וויא דיעזעס געזינדעל נאך הייסט. פאם יאהרע 1831 ביז 1834 האט דיעזעס געזינדעל אין פאריז אונד ליאן דאס שרעקליכסטע אונד פערוועגענסטע שפיעל געטריעבען. יא, וויר לעבען אין איינער שרעקליכען צייט! דאס קאניגטהום פאן גאטטעס גנאדען איזט ניכט מעהר הייליג, דער אדעל האט מעהר קיינע געלטונג, דיא רעליגיאן ווירד בעזייטיגט, דער רייכטהום ווירד אבגעשאפפט, קאניגע, אדעליגע, יודען אונד קאטהאליקען, רייכע אונד ארמע זאללען ניכט מעהר עק-